

ISOJOEN KUNNAN

LAAJA

HYVINVOINTIKERTOMUS

VUOSILLE 2017-2020

Kunnanhallitus

12.12.2016 § 165

Valtuusto

19.12.2016 § 34

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2013-2016

JOHDANTO

Tässä seuraavalle valtuustokaudelle laadittavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa kuvataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden kehitystä noin viiden vuoden ajalta verraten samalla väestön tilannetta verrokkikuntiin ja -alueisiin. Verrokkeina ovat Suupohjan seutukunta, Etelä-Pohjanmaa sekä koko maa. Analysoinnin tarkoituksena on tuoda esille tämän hetkiset hyvinvoinnin keskeiset vahvuudet ja haasteet. Tavoitteena on myös kuvata tehtyjen toimenpiteiden kautta niiden tavoitteiden toteutumista, jotka edellisissä suunnitelmissa on asetettu.

Tulevassa sote-uudistuksessa maakunnat vastaavat sosiaali- ja terveyspalveluista. Kunnat vastaavat kuitenkin edelleen kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, joskin se on myös maakuntien tehtävä. Tärkeää uudistuksessa on vastuiden, tehtävien, osaamisen, resurssien ja poikkihallinnollisten rakenteiden varmistaminen. Huomioitava on Sote-palveluiden ja kunnan palveluiden saumattoman yhteistyön varmistaminen esimerkkinä varhaiskasvatus ja lastenneuvola. Tämä kertomus on laadittu Isojoen nykyisistä lähtökohdista ja se on laadittu suositusten mukaisesti sähköinen hyvinvointikertomus-työkalulla. Sähköiseen kertomukseen voi tutustua osoitteessa www.hyvinvointikertomus.fi, minne tämä kertomus tulee nähtäville kunnanvaltuuston hyväksymisen jälkeen.

Kertomuksesta vastaa Isojoen kunnan johtoryhmä ja valmistelusta kunnanhallituksen valitsema eri hallintokuntien edustajista koostuva hyvinvointiryhmä.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

TALOUS JA ELINVOIMA

Isojoen kunta on erittäin valtionosuusriippuvainen kunta, suhteessa koko maahan, mutta myös suhteessa omaan seutukuntaamme. Valtionosuuksien suhde nettokustannuksiin on reilusti yli puolet. Verotuloissa on nähtävissä vuosien 2012-2015 välillä hienoista nousua, mutta edelleen koko maan ja seutukunnan tasoon on reilu ero. Verotulojen kasvu/asukas vuosina 2012, 2013 ja 2014 selittyy lähinnä kunnallisveroprosentin nostoilla. Vuonna 2015 ja 2016 kunnallisveroa ei ole korotettu.

Kunnan talous on vuoden 2015 alussa toteutuneen valtionosuusuudistuksen ansiosta saatu jälleen tasapainoiseksi. Kertyneitä ylijäämiä kunnalla on n.1,2 miljoonaa euroa. Lainakanta reilusti alle koko maan ja seutukunnan tason, lainaa oli vuonna 2015 875€/asukas.

Väestökehitys Isojoella on negatiivinen, väkiluku laskee vuosittain, viime vuosina jopa kiihtyvällä tahdilla. Kuolleisuus on korkeaa, johtuen kunnan ikärakenteesta ja syntyvyys matala. Huoltosuhde on koko maan ja seutukunnankin tasoon nähden korkea. Isojoki on muuttotappiokunta, joskin muuttotappiot ovat seutukunnan keskiarvoon nähden pienempiä.

Isojoella on väkimäärään nähden melko runsaasti maahanmuuttajataustaisia asukkaita, tämä näkyy suhteellisen korkeassa muuta kuin suomenkieltä äidinkielenään puhuvien osuudessa. Osuus on Etelä-Pohjanmaan korkeimpia. Maahanmuuttajat ovat pääsääntöisesti työperäisiä. Isojoella asutaan edelleen keskivertoa enemmän yhden hengen kotitalouksissa. Suhteellinen osuus on vuosien 2013 ja 2014 välillä pysynyt samana. Korkea määrä selittyy väestörakenteella. Yksinhuoltajaperheiden suhteellinen osuus on hieman kasvanut, mutta määrä on edelleen alle koko maan, Etelä-Pohjanmaan ja seutukunnan keskitason. Lapsiperheiden määrä on edelleen vähentynyt ja on selvästi alle maan keskitason.

Koulutustasossa on hienoista nousua nähtävissä, mutta isojokiset ovat edelleen selkeästi vähemmän koulutettuja kuin keskimäärin koko massa, Etelä-Pohjanmaalla tai Suupohjassa. Työttömyys on laskenut hieman, työttömänä oli kesäkuussa 2016 82 henkilöä (6/2016 92) eli työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7%

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Lasten, varhaisnuorten ja lapsiperheiden osalta tiedot perustuvat enimmäkseen kouluterveyskyselyyn, joista on tulokset viimeksi vuodelta 2013 (tarkasteluväli vuodesta 2009). Vuoden 2015 osalta kyselyn tekeminen epäonnistui. Läheisen ystävän puuttumisen kokemus yleistyi. Sen sijaan koettu terveydentila parani. Ylipaino oli laskussa. Kuitenkin on huomattava, että useiden oireiden kokeminen (päänsärky, niska- hartiasärky jne.) lisääntyi. Myös hengästyttävän liikunnan harrastaminen väheni. Humalajuominen ja tupakointi olivat laskusuunnassa. Tietoisuus vaikutusmahdollisuuksista koulun asioihin on lisääntynyt. Sen sijaan koettu työmäärän lisääntyminen ja koulu-uupumus olivat kasvussa. Koulun fyysisten työolojen koettiin kohentuneen. Perheiden yhteinen ateriointi iltaisin väheni.

Lasten päivähoidossa olleiden 3-5 -vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä kasvoi vuonna 2015 osuuden ollessa verrokkien korkein. Esiopetuksessa olevien lasten määrä vuoteen 2014 mennessä sen sijaan laski. Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta nousivat vuonna 2015 merkittävästi olleen verrokkien korkein. Lastensuojeluilmoitusten määrä oli korkeimmillaan vuosina 2011-2012.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Kaikkia indikaattorien arvoja ei saada Isojoen kaltaisissa pienissä kunnissa näkyviin tilastoinnin edellyttämien rajoitusten vuoksi.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia 16- 24 -vuotiaita nuoria oli vastaavan ikäisestä väestöstä 2,9% vuonna 2014. Luku on prosenttiyksikön suurempi kuin edellisenä vuonna. Kaiken kaikkiaan vertailuluku on Isojoella suurempi kuin muissa vertailukunnissa. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus on hieman noussut viiden vuoden takaisesta, mutta osuus on kuitenkin alhaisempi kuin verrokkialueilla keskimäärin.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden osuus on merkittävästi kasvanut vuodesta 2012 alkaen ollen 10,7%. Osuus on suurempi kuin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa. Nuorisotyöttömien 18-24 -vuotiaiden määrä työvoimasta on kasvanut vuoden 2011 7 %:sta vuoden 2014 15,1%:iin, mutta vuonna 2015 oli laskenut taas 9,4 %:iin, mikä oli verrokkien pienin. Toimeentulotukea saaneita 18 - 24-vuotiaita on 5,3%. Toimeentulotukea saaneiden osuus ikäluokasta on laskenut ja on vuoden 2009 tasolla ja huomattavasti matalampi kuin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi keskeisiä toimijoita ovat mm. oppilashuolto, LLKY:n etsivä nuorisotyö sekä Palvelukeskus Trillan eri palvelut. Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi nuorilla on omat edustuspaikat vapaa-aikalautakunnan kokouksissa sekä tarvittaessa asiakohtaisesti koottavat Nuoret ja päättäjät -kokoontumiset. Kunnan oma nuorten kesätyökampanja 15-24 -vuotiaille työllistää kesäisin n. 50 nuorta 2-4 viikoksi. Kampanjaan osallistuneiden määrä on laskenut parina viimeisenä vuonna. Nuopparin toimintaan osallistuneiden määrästä suurin osa on ollut jo peruskoulun päättäneitä nuoria. Seurakunnan nuorten toimintaan osallistuu 2. ja 3. asteen opiskelijoita 7-10 nuorta/vko. Seurakunnan nuorisotyöntekijän mukaan tilanne on hyvä.

TYÖIKÄISET

Hyvinvointikertomuksen indikaattorit kuvaavat työikäisten ryhmässä (pääosin 25-64 vuotiaat) esiintyvien haasteiden kehitystä; työttömyyttä, eri syistä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuutta, toimeentuloa ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus on koko tarkasteluajan ollut laskussa ja jopa alittanut Suupohjan keskitason. Muutos on merkittävä. Tarkasteltaessa tarkemmin työkyvyttömyyden aiheuttaneita sairauksia, ilmenee, että tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien sekä verenkiertoelinten sairauksien kuin myös mielenterveyden häiriöiden vuoksi eläkkeelle on työikäisistä siirtynyt yhä pienempi osuus. Työikäisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi toimenpiteinä ovat olleet liikuntakampanjat, yhteistyö kolmannen sektorin kanssa ja liikunta- ja ulkoiluapaikkojen kunnossapito ja niistä tiedottaminen. Lumella liikkuen -talvikampanjan osallistumismäärät olivat vuonna 2011 2090 ja vuonna 2015 1958 suoritusta ollen korkeimmillaan vuonna 2012 4171 suoritetta. Pyöräily palkitsee -kesäkampanjan osallistumismäärät olivat vuonna 2011 8490 ja vuonna 2015 7058 suoritetta. Suoritteiden määrät koskevat kaikkia ikäryhmiä. Liikunta- ja kuntosalin käyttöastetta seurataan vuosittain.

Kirjaston tarjoamien liikuntavälineiden lainaus on vähentynyt alkuvuosista mm. syystä, että niitä on hankittu itselle. LLKY:ssä pitkäaikaissairaiden potilaiden hoitoa koskeva Terveysshyötymalli jatkuu sekä paljon palvelua käyttävien asiakkaiden löytämiseksi ja tunnistamiseksi on alkanut ns. Parempi Arki-hanke.

Sairauspäivärahaa saaneiden osuus on kasvanut viiden vuoden takaisesta. Kasvu on tapahtunut mielenterveysperusteisesti, mutta Isojoella tilanne on kuitenkin paras verrokkeihin nähden. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus on ollut viisi vuotta sitten verrokkien korkein, mutta siitä lähtien osuus laskenut Suupohjan seutukunnan tasolle. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen osuus 25 - 64-vuotiasta tuhatta vastaavanikäistä kohti on Isojoella ollut koko tarkasteluajanjakson verrokkeja suurempaa. Kasvu on vuodesta 2010 vuoteen 2014 merkittävä. LLKY:ssä on mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palveluiden kehittäminen ollut yhtenä painopistealueena.

Kotikuntoutus on Isojoella toteutettu päivätoiminnan muodossa. Toiminnan tavoitteena on edistää sosiaalista kanssakäymistä ja tukea kotona asumista. Ohjaajien kokemuksen mukaan tavoitteessa on onnistuttu, joskin päihdeasiakkaiden osalta se on haasteellisempaa. Päihdeiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleiden ko. ikäluokan osuus on lähtenyt nousuun jälleen vuodesta 2011 alkaen ja Isojoki on verrokkien suurin käyttäjä. Väliinputoajiksi koko alueella jäävät 65-75 -vuotiaat päihde- ja mielenterveysasiakkaat, koska he eivät kuulu niin kotikuntoutuksen kuin ikäihmistenkään päivätoiminnan piiriin. Vuoden 2014 alusta palkattiin alueelle toinen päihdehuollon ohjaaja, jolloin toinen heistä keskittyi Isojoen, Karijoen ja Teuvan asiakkaisiin. Ohjaajien työ on pääosin korjaavaa. Ohjaajan käsityksen mukaan Isojoella on ongelmia päihdeiden käytössä, mutta apua ei olla valmiita ottamaan vastaan.

Työikäisten perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit ovat lievästi laskeneet viiden vuoden takaisesta. Samaan aikaan on lisätty voimakkaasti perusterveydenhuollon puhelinneuvontaa ja lääkäreiden sekä muun henkilöstön digitaalisia konsultaatioita. Perusterveydenhuollon kontaktit ovat kokonaisuudessaan lisääntyneet, mutta valtakunnallisissa tilastoissa seurataan vain käyntejä eikä kontakteja (puhelin ja digitaalinen vastaanotto).

Kun työttömyysprosentti syyskuussa 2014 oli 7,8 %, oli se syyskuussa 2016 8,2 %. Sekä alle 25-vuotiaiden että pitkäaikaistyöttömien lukumäärä on kasvanut samana aikana muutamalla henkilöllä. Työttömien aktivointiaste on parantunut vuoden 2013 25,5 %:sta vuoden 2015 35,2 %:iin. Muutos on toteutettu mm. työpajojen määrän lisäyksellä sekä työvalmennustoiminnalla. Trillassa on lisätty myös ryhmätoimintaa. Työttömien hyvinvointia ja syrjäytymisen ehkäisemistä on pyritty edistämään tarjoamalla kansalaisopistossa mahdollisuutta osallistua yhdelle kurssille ilmaiseksi. Kuluvan vuoden aikana on aloittanut TYP (Työvoiman palvelukeskus). Työllistymistä edistävällä monialaisella yhteispalvelulla tarkoitetaan yhteistoimintamallia, jossa työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto), kunta ja Kansaneläkelaitos (Kela) yhdessä arvioivat, suunnittelevat ja vastaavat prosessivastuullisesti asiakkaan työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Työttömien terveystarkastuksia LLKY:n alueella tekee yksi terveydenhoitaja. Toiminta on kokonaisvaltaista tilanteen selvittelyä, palveluohjausta ja seurantaa. Isojokisille työttömien terveystarkastuksia on tosin tehty kuluvana vuonna vain kaksi lokakuun loppuun mennessä.

IKÄIHMISET

Ikääntyneiden palveluissa on tapahtunut merkittävä rakennemuutos. Pitkäaikainen laitoshoido on purettu kokonaan. Sen sijaan tehostettu palveluasuminen on lisääntynyt merkittävästi. Huomioiden nämä muutokset ympärivuorokautisessa hoidossa on ikäihmisiä yli suositusten (6-7 %) eli syyskuussa 2016 12,54 % ja Isojoella palvelua on eniten verrokeista. Koivukodin asumispalveluyksikkö ja vuodeosasto yhdistettiin yhdeksi asumispalveluyksiköksi. Isojoella on ikäihmisten, erityisesti asumispalveluyksiköiden ja kotihoitoasiakkaiden yöaikaista turvallisuutta parannettu yöpartioiminnalla, joka on pääasiassa tarjonnut palvelua Koivukartanossa, mutta käy tarvittaessa Kultatähkässä ja Willa Walterissa sekä keskustan alueen turvapuhelinhälytyksillä. Talonmiehet ovat varalla 24/7. Vuosittain on korjattu vanhusten asuntoja keskimäärin viidellä sekä rakennettu uusi yhteisöllisyyttä tarjoava vuokratalo Willa Walter sisäyhteydellä Koivukartanoon. Turvallisuutta ja viihtyvyyttä on lisätty tekemällä Koivukartanoon laaja VOC-(lattia)remontti ja asentamalla itse avautuvat ulko-ovet. Willa Walterin pihaan on tehty terapiapuutarha. Akuuttihoito järjestetään Kauhajoella sijaitsevalla osastolla ja Teuvalla sijaitsevalla osastolla hoidetaan ortopedisten leikkausten jälkeiset potilaat ja aivohalvauspotilaat. Osastojen käyttö on v.

2016 lisääntynyt. Kuntoutusosastolla on kuluvana vuonna aloitettu myös veteraanikuntoutusta. Psykiatrisen laitoshoidon hoitopäivät vaihtelevat vuosittain.

Kotihoitoon on tarkasteluajanjaksona lisätty vain 1 hoitaja. Kotihoidon palvelujen piirissä on Isojoella asiakkaita verrokeista eniten. Kuluvan vuoden syksyllä on palkattu kolmen kunnan alueella toimiva kuntoutusohjaaja, jonka toimenkuvana on henkilöstön ohjaus ja asiakkaiden alkukartoitukset. Omaishoidon tuen piirissä asiakkaiden määrä on kasvanut merkittävästi ja on yli verrokkien. Omaishoitajien määrä syksyllä 2016 on vajaa 50. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä/1000 vastaavanikäistä asukasta vähenivät vuodesta 2009, minkä jälkeen osuus on pysytellyt samalla tasolla osuuden ollessa vain koko maassa pienempi. Yli 65 -vuotiaat käyttävät vastaavanikäistä asukasta kohti Isojoella huomattavasti verrokkeja enemmän psykoosin vuoksi erityiskorvattavia lääkkeitä.

Ikäihmisten toimeentulo on merkittävästi kohentunut, kun sitä mitataan pelkkää kansaneläkettä saavien henkilöiden vähenemisellä ja Isojoki läheneekin verrokkeja. Yksin asuvien 75-vuotta täyttäneiden osuus on lievästi kasvanut viiden vuoden takaisesta ja yksinasuvia ikäihmisiä Isojoella on verrokkeihin nähden eniten, mikä puolestaan lisää yksinäisyyttä ja siten palvelujen tarvetta. Ikäihmisten toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä osallisuutta on lisätty kuntouttavilla ja matalan kynnyksen palveluilla. Henkilökuntaa on koulutettu oppisopimuksella kuntoutuksen osaamisalaan. Päivätoiminnan lisäksi jo vakiintunut seniorineuvonta sisältää tietoa ravinnosta, liikunnasta, terveydestä, lääkehoidosta, ikääntyneille suunnatuista palveluista ja sosiaaliturvasta. Toiminnan alkuvaiheessa kohderyhmänä ovat olleet 75 vuotta kunakin vuonna täyttävät, jotka eivät ole säännöllisen palvelun piirissä.

Matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä toimintana aloittaneen Kahvila Maitolaiturin tavoitteena on ikäihmisten sosiaalisen yhteisöllisyyden lisääminen ja yksinäisyyden ehkäiseminen ja enempien palvelujen tarpeessa olevien löytäminen sekä heidän ohjaamisensa oikean palvelun piiriin. Toimintaa järjestetään kerran viikossa.

Ikäihmisten hyvinvointia on tuettu mm. erilaisilla liikuntakampanjoilla ja ravitsemuksella. Ikäihmisten palvelutaloihin on viety kulttuuripitoisia tilaisuuksia sekä seurakunnan järjestämiä hartaustilaisuuksia. Kirjasto tarjoaa kotilainausta kotipalvelun asiakkaille kirjastovirkailijan kuljettamana. Ikääntyneiden vajaan ravitsemuksen seuranta on jatkuvaa toimintaa, mm. kotihoidon ja palveluasumisen asiakkaat punnitaan kerran kuukaudessa. Kotiin vietävien aterioiden laadunseuranta toteutetaan säännöllisesti. Asiointiliikennettä, jonka käyttäjinä ovat pääasiassa ikäihmiset, järjestetään viidellä reitillä. Merkittävä määrä ikäihmisiä on mukana joko toimijoina tai osallistujina niin seurakunnan kuin eri järjestöjen sekä kansalaisopiston toiminnoissa.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa on Isojoella perinteisesti ollut koko maan äänestysaktiivisuutta sekä Etelä-Pohjanmaan äänestysaktiivisuutta korkeampi. Indikaattori ei kuitenkaan kuvaa yleisesti osallisuutta, vaan osallisuus koostuu myös lukemattomilla muilla tavoilla, kuten esimerkiksi yhdistystoiminta- tai järjestöaktiivisuudella. Kunnassa pyritään lisäämään osallisuutta mm. tarjoamalla tiloja toimintaan sekä erilaisilla toiminta-avustuksilla. Uutena järjestötilana on otettu käyttöön entisen Kivikoulun tilat. Kunta on yhdessä yhdistysten- ja järjestöjen kanssa järjestämässä mm. Isojoki-viikkoja keväisin, sekä joulunavausta ennen joulua. Myös Lauhan hiihto toteutetaan yhteistyössä yhdistysten ja yksityisten kanssa.

Isojoen sairastavuusindeksi on seudun muiden kuntien kanssa suurin piirtein samalla tasolla, ainoastaan Kauhajoella sairastavuus on korkeampaa kun käytetään ikävakiointia. Kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu näyttää taittuneen. Maksuosuus Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymälle on n. 4 500 e/asukas, eli yhteensä 9,5 miljoonaa euroa. Menot ovat kuitenkin edelleen seutukunnan korkeimmat ja muuhun maahan Etelä-Pohjanmaahan ja koko Suomeen verrattuna suuret. Sosiaali- ja terveydenhuollon indikaattorit kertovat, että Isojoen väestön terveystalouden käyttö on pysynyt viimeisen parin vuoden aikana varsin vakaalla tasolla. Perusterveydenhuollon lääkärikäynnit ovat vähentyneet, mutta samaan aikaan muut avohuollonkäynnit ovat lisääntyneet. Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän mukaan suunta on oikea, palveluohjaus on tällöin onnistunutta. Päihteidenkäyttöä kuvaavat indikaattorit ovat aiempiin vuosiin nähden hieman parantuneet, tosin täytyy muistaa, että pienellä väestöpohjalla pienetkin, jopa yksittäiset tapaukset vaikuttavat paljon lukuihin. Myös toimeentulotuen määrä on hienoisessa laskussa.

Isojoki on Tilastokeskuksen rikostilaston mukaan varsin turvallinen paikkakunta. Turvallisuutta on pyritty lisäämään muun muassa Kirkonkylän katuvalaistusta parantamalla ja valvontakamerakalustoa uusimalla.

Isojoella asuu edelleen varsin pienituloista väkeä. Palkkatulot ovat Suupohjan pienimmät, samoin kuin asuntokuntakohtaiset bruttotulot.

2 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Ensimmäinen laaja hyvinvointikertomus tehtiin v. 2014 vuoden 2016 loppuun. Tehtyjen toimenpiteitä vaikutukset eivät välttämättä näy vielä tässä ajassa tilastoissa. Aluehallintovirasto on arvioinut Isojoen ensimmäisen sähköiselle alustalle laaditun hyvinvointikertomuksen muodostavan selkeän ja hyvän kokonaisuuden ja että tilannetta käydään läpi toimialoittain sekä ikäryhmittäin. Asetetut tavoitteet on johdettu kunnan tilannekuvauksesta ja valitut toimenpiteet ovat konkreettisia. Valtakunnallisia ohjelmia AVI katsoi hyväksi nostaa esille. Tämä puute on nyt korjattu. Viimeksi laaditun kertomuksen jälkeen on miltei koko kunnan hyvinvointityöryhmän jäsenet vaihtuneet, millä saattaa olla vaikutuksia edellisen kertomuksen tavoitteiden täytäntöönpanoon ja asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden seurantaan.

Vaikka lasten ja perheiden palveluja on kehitetty luomalla uusia palvelu- ja toimintamuotoja, ei lasten kodin ulkopuolisia sijoituksia ole pystytty pysyvästi estämään. Nuorten parissa on useita vuosia tehty etsivää nuorisotyötä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia viimeisten vuosien aikana.

Paljon sairastavuutta ja siten kustannuksia aiheuttavat päihde- ja mielenterveysongelmat. Asiakasryhmän terveyttä ja hyvinvointia on edistetty, mutta toimintaa on vain edelleen jatkettava ja kehitettävä pitkäjänteisesti.

Ikäihmisten osalta voidaan todeta, että tehdyillä toimenpiteillä on päästy tavoitteita kohti, muun muassa jonot ympärivuorokautiseen hoitoon ovat tarkasteluajanjakson aikana poistuneet. Erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääntymiseen on kehitetty uusia toimenpiteitä. 75 vuotta täyttäneiden osalta kotona asumisen tavoitteeseen ei olla vielä päästy, vaikka avohuollon sotepalvelut ovatkin monipuoliset ja kunta on panostanut ikäihmisten asumiseen. Myös kustannuskehityksen alenemiseen odotetaan toimenpiteillä olevan ennen pitkää vaikutusta.

Hyvinvointityöryhmän mielestä samat painopistealueet ovat edelleen ajankohtaisia seuraavalle valtuustokaudelle.

3 Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Myönteistä kehitystä on tapahtunut:

- Työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus työikäisistä on koko tarkasteluajan ollut laskussa
- Pitkäaikainen laitoshoido ei ole enää kenenkään asumismuoto
- Tarkastelujakson loppupuolella kunnan talouden tilanne on kohentunut, sosiaali- ja terveydenhuollon maksuosuuden kasvu on tasaantunut.

Haasteita:

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 -vuotiaiden osuus on merkittävästi kasvanut
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen työikäisten osuus tuhatta vastaavanikäistä kohti on kasvanut merkittävästi.
- Päihteiden vuoksi hoidossa olleiden työikäisten osuus on lähtenyt nousuun osuuden ollessa verrokkien suurin
- Ikäihmisten palvelujen piirissä asiakkaita on yli suositusten, erityisesti tehostetussa palveluasumisessa

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2017 - 2020

4 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Toiminta-ajatus

Isojoki on yritteliäs kunta, jossa vallitsee yhteistyökykyinen ja ihmisiä arvostava ilmapiiri. Kaunis luonto ja turvallisuus tekevät Isojoesta hyvän elinympäristön sekä asukkaille että elinkeinotoiminnalle. Luontomatkailu ja iloinen ilmapiiri saavat ihmiset palaamaan alueelle yhä uudelleen.

Visio

Isojoki Suupohjan alueen aktiivisena kunnallisena toimijana on luonnonläheinen kunta, jossa on ilo asua, tehdä työtä ja yrittää. Kunnan tunnuspiirteitä ovat kuntalaisista välittäminen, luontomatkailu ja yritteliäisyys.

Arvoperusta

Kuntalaisista välittäminen: Peruspalveluiden turvaaminen, avoin keskusteluyhteys ja osallistuva päätöksenteko mahdollistavat jokaiselle kuntalaiselle hyvät perusedellytykset viihtyä, vaikuttaa ja osallistua.

5 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

- Talousarvio vuodelle 2017 ja taloussuunnitelma vuosille 2018-2020
- Toimintakertomus 2015

- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2015-2016
- Lastensuojelun avohuollon ja perhetyön kehittämissuunnitelman loppuraportti
- Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän mielenterveys- ja päihdestrategia 2011-2015
- Suupohjan alueen ehkäisevän päihdetyön strategia koulu- ja nuorisotyöhön vuosille 2009-2012
- Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintaohjelma
- Neuvolan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon sekä ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintaohjelma vuosille 2012-2013 yhteistyössä sosiaalitoimen ja sivistystoimen kanssa
- Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2020 ja toimenpideohjelma 2016-2020
- Suupohjan seudun kotouttamisohjelma

Maakunnalliset strategiat ja ohjelmat

- Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia
- Ympäristöstrategia 2014-2020
- Kulttuuristrategia 2014-2020
- Kulttuurin kansainvälistymisohjelma 2013-2016

STM:n laatusuosituks

- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi, STM 2013:11
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus, STM oppaita 2004:8
- Terveyden edistämisen laatusuositus, STM 2006:19
- Lastensuojelun laatusuositus, STM 2014:4
- Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus, STM 2007:13
- Päihdepalvelujen laatusuosituks
- Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus, STM oppaita 2003:4

Kansallisia ohjelmia (THL)

- Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
- Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020
- Suomalaiset ravitsemussuosituks
- Kansallinen lihavuusohjelma 2012–2018
- Alkoholiohjelma
- Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma
- Mieli - kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009-2015
- Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma
- Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma 2010–2015
- Kansallinen muistiohjelma 2012–2020
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) 2012 2015

6 Hyvinvointisuunnitelma

Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

- 1) Hyvinvoinnin ja itsenäisen suoriutumisen edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Terveystta edistavan liikunnan ja omaehtoisen liikunnan edistaminen	Liikunnan painottuminen terveystta edistavaan toimintaan, arkiliikuntaa suosivan ympariston kehittäminen erityisryhmat huomioiden. Konkreettinen toimenpide Kirkonkylä-Lauhansarvi latupohjan perusparantaminen esteettomaksi n. 4 kilometrin matkalta.	Kunnanhallitus, tyoryhma, Leader-tuki	Toteutuminen
	Liikuntakampanjat	Vapaa-aikalautakunta	Suoritusten/osallistujien maara
	Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa	Avustukset, vapaaehtoiset toimijat	Jaetut avustukset ja toteutunut yhteistyö, liikuntakerhot jne.
Terveellisen ravitsemuksen ja ravintotottumusten edistaminen	Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tuetaan lasten terveystta edistavia elintapoja ja perheiden kasvatustehtavaa ravitsemuskasvatuksella	Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökunta	Lasten ja koululaisten painotilasastot
	Koululaisten suunterveydenhuollon omahoidon edistäminen	Suunterveydenhoito, kouluterveydenhuolto, vanhemmat	Valistustilaisuuden järjestäminen, reikiintymisen vähentäminen
	Ikäihmisten palveluissa vajaan ravitsemuksen tunnistaminen ja siihen puuttuminen	Hoitohenkilökunta	Vajaan ravitsemuksen väheneminen
Omatoimisuuden tukeminen ja vastuunottaminen itsestä	Kotikuntoutuksen kehittäminen ikäihmisten palveluissa	Kuntoutusohjaajat ja kotihoidon henkilökunta	Kotona asuu 94% 75 vuotta täyttäneistä
Kirjasto- ja kulttuuripalveluiden saavutettavuuden parantaminen	Kirjastokimppaan liittyminen	Kirjastotoimi	Liittyminen, lainauksien maara

Syrjäytymisen ehkäiseminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Toisen asteen opintojen loppuun saattaminen	Oppilaan tukeminen opiskeluissa, oppilaanohjauksen ja etsivän nuorisotyön keinoin	Toisen asteen oppilaitokset, kuraattorit, etsivä nuorisotyö, vanhemmat	Keskeyttäneiden osuuden väheneminen
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ja vanhemmuuden tukeminen	Kiusaamisen vastaista toimintakulttuuria vahvistetaan varhaiskasvatuksessa ja kouluilla sekä nuorisotyössä, koulutukset	KiVa-koulu, varhaiskasvatuksen henkilökunta, nuorisotoimi	KiVa-koulukysely, kouluterveyskysely
	Vanhemmuuden haasteissa auttavan tiedon jakaminen, perhetyössä otetaan käyttöön perheiden omassa kodissa tapahtuva perhekuntoutusmenetelmä	Peruspalvelut ja kolmas sektori, psykiatrinen sairaanhoitaja lastensuojelussa	Lasten kodin ulkopuoliset sijoitukset
Työttömien hyvinvoinnin edistäminen	Aikuisten ja nuorten työllisyyspalvelujen kehittäminen	Palvelukeskus Trilla, Työvoiman palvelukeskus (TYP)	Työttömyysasteet, aktiivointiasteet, työmarkkinatuen kuntaosuus
	Työttömien laajat terveystarkastukset	1 terveydenhoitaja	Tehtyjen tarkastusten määrä suhteessa kohderyhmään
Osallisuuden lisääminen	Järjestötoiminnan kehittäminen ja yhteistyön kasvattaminen kolmannen sektorin kanssa	Tilat, avustukset	Järjestöjen toiminnan ja tapahtumien määrä

3)

Mielenterveyden edistäminen ja päihteiden käytön vähentäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Perustason ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistaminen	Päihdehuoltopalvelujen vahvistaminen ja suuntaaminen myös ennaltaehkäisevään päihdehuoltoon, rakenteiden selkiyttäminen	LLKY ja Kunnat	Valistustilaisuuksien määrä
Nuorten päihteiden käytön vähentäminen	Valistuksen lisääminen	Ehyt ry (Hubu-koulutus)	Kouluterveyskysely, Hubu-kysely

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

7 Suunnitelman laatijat

Suunnitelma on laadittu kunnan eri hallintokuntien edustajista koostuvan hyvinvointityöryhmän toimesta. Kertomuksen laadintaan ovat osallistuneet kunnanjohtaja Linda Leinonen, hallintojohtaja Juha Mattila, rehtori Antti Oikarinen, kunnaninsinööri Valter Enqvist, perusturvajohtaja Erja Heikinniemi (pääkäyttävä), kirjastonjohtaja Minna Saari, päivähoiton johtaja Sari Uusitalo, vs. nuoriso- ja liikuntasihteerit Merja Makkala-Heiskala ja rakennustarkastaja Jouni Niemi.

8 Suunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointikertomus ja sen sisältämät hyvinvoinnin edistämisen suunnitelmat valmistellaan osana kunnan talouden ja toiminnan suunnitteluprosessia ja ovat hyvinvointityöryhmän ehdotuksia, jotka valmistellaan valtuustolle. Valtuuston tulee hyväksyä ne toiminta- ja taloussuunnitelman sekä talousarviokäsittelyn yhteydessä. Suunnitelmaa hyödynnetään kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmissa sekä käyttösuunnitelmissa.